

การศึกษาความหมายของ “ใจ” ในสำนวนเปรียบเทียบ ภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทย

ฮามัม สุปรียาดิ*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

A Study of “Heart” in Indonesian and Thai Idiomatic Expressions

Hamam Supriyadi*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 30 March 2025

Revised 25 May 2025

Accepted 30 May 2025

คำสำคัญ

สำนวนอินโดนีเซีย

สำนวนไทย

อรรถศาสตร์

* Corresponding author

E-mail address:

adhee70@yahoo.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่ใช้คำว่า hati ‘ใจ’ และสำนวนภาษาไทยที่ใช้คำว่า ใจ และเพื่อศึกษาโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยจากสำนวนดังกล่าว ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีอรรถศัพท์ของอูลแมนมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับสำนวน ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบและความหมายของสำนวนทั้งสองภาษา พบสำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันและมีความหมายเหมือนกัน สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน และสำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน ในด้านโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทย พบว่า ทั้งสองประเทศมีโลกทัศน์ที่เหมือนกันในด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อีกทั้งยังมีความตระหนักรู้ว่าอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลของวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลอยู่ทั้งในสองประเทศ

Keywords:

Indonesian idioms,
Thai idioms,
Semantics

Abstract

This research aims to study the similarities and differences between Indonesian idioms using the word *hati*, 'heart', and Thai idioms using the word *ใจ*, 'heart', and to analyze the worldviews of Indonesians and Thais reflected from these idioms. Ullmann's theory of semantics was applied in the analysis. The data were collected from dictionaries and books related to these idioms. The results from analyzing and comparing idioms in both languages revealed idioms with the same idiom elements and the same meaning, idioms with the same idiom elements but different meanings, and idioms with different idiom elements but the same meaning. On worldviews, it was found that both countries have similar worldviews in terms of empathy for others, as well as an awareness that emotions and feelings are natural to human beings, which is a result of the cultural influences in both countries.

1. บทนำ

ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจ โดยทั้งสองประเทศถือเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม ประเทศอินโดนีเซียประกาศเป็นเอกราชเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2488 มีภาษาอินโดนีเซียหรือ “ภาษาอินโดนีเซีย” (Bahasa Indonesia) เป็นภาษาประจำชาติและภาษาทางการ ต้นกำเนิดของภาษาอินโดนีเซียคือ ภาษามลายู หนึ่งในภาษาถิ่นในประเทศอินโดนีเซีย ภาษาอินโดนีเซียเป็นภาษาในกลุ่มภาษาออสโตรนีเซียน (Ratanakul, 2001, p. 3, as cited in Supriyadi, 2010, p. 1) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่เพียงแต่ชาวอินโดนีเซียเท่านั้นที่พูดภาษามลายู แต่ภาษามลายูยังถูกใช้อย่างแพร่หลายที่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน และจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสทางภาคใต้ของไทยด้วย ภาษาอินโดนีเซียยังอุดมไปด้วยคำศัพท์ที่มาจากภาษาถิ่นในอินโดนีเซีย เช่น ภาษาชวาและซุนดา นอกจากนี้ ภาษาอินโดนีเซียยังรับคำศัพท์จากภาษาต่างประเทศมาใช้ด้วยเช่นกัน เช่น ภาษาดัตช์ อังกฤษ สันสกฤต อาหรับ และจีน

สำหรับประเทศไทยนั้น เจมส์ เอ. มาติซอฟ (Matisoff, 1991) กล่าวว่า ในอดีต คนไทยหรือชาวสยามเป็นกลุ่มชาวไทยที่แต่เดิมมาจากแขวงยูนนานและกวางสี จากนั้นเข้าสู่อินเดีย ตะวันออกเฉียงเหนือ พม่า เวียดนาม และในที่สุด ก็เข้าสู่ดินแดนมอญ-เขมรของประเทศไทย และลาว “สยาม” เป็นชื่อที่เป็นที่รู้จักไปทั่วโลกจนถึง พ.ศ. 2492 เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2492 ได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการว่าต่อจากนี้ “สยาม” จะได้รับการขนานนามว่า “ประเทศไทย” คำว่า “ไทย” หมายถึง “เสรี” ดังนั้น “ประเทศไทย” จึงหมายถึง “ดินแดนแห่งเสรี” ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติและภาษาราชการ ภาษาไทยอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะไต (Ratanakul, 2001, p. 3, as cited in Supriyadi, 2010, p. 1) และได้รับอิทธิพลคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เช่น เขมร บาลี-สันสกฤต จีน และอังกฤษ

งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาสำนวนภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทยที่ใช้คำว่า hati - ใจ สำนวน หมายถึง ความคิดที่สื่อสารออกมาด้วยภาษา เนื่องจากภาษา มีหน้าที่เป็นสื่อในการสื่อสาร และยังสะท้อนความคิด ทศนคติ ความเชื่อ หรือมุมมองของผู้พูดได้อีกด้วย ในชีวิตประจำวัน มักพบสำนวนที่ชาวอินโดนีเซียและชาวไทยใช้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์หรือความรู้สึก นอกจากนี้ความหมายของคำพูดเหล่านั้นยังสะท้อนถึงมุมมองของผู้คนที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ชาวอินโดนีเซียและชาวไทยที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ได้รับการสั่งสมมาด้วยแนวคิด ความรู้สึก และอารมณ์ ที่คล้ายคลึงกัน

ในภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทย อวัยวะร่างกายของมนุษย์ที่สำคัญที่สุด คือ hati - ใจ ซึ่งมีความหมายตามตัวอักษรคือ ‘หัวใจ’ และ ‘ใจ’ พจนานุกรมหลักภาษาอินโดนีเซีย ฉบับกรมการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (Departemen Pendidikan Nasional, 2008, pp. 486- 487)

ให้ความหมายของ hati 'ใจ' ดังนี้ 1) คำที่ใช้เรียกอวัยวะภายใน ซึ่งมีสีออกแดง อยู่ทางด้านบนของช่องท้อง ทำหน้าที่สกัดสารอาหาร และผลิตน้ำดี 2) เนื้อที่ได้จากตับซึ่งเป็นอาหารโดยเฉพาะตับของสัตว์ที่ถูกเชือด 3) หัวใจ 4) บางสิ่งบางอย่างที่อยู่ในร่างกายของมนุษย์ เป็นสถานที่รวมของความรู้สึกภายในทั้งหมดและเป็นที่ยึดเก็บความเข้าใจ (ความรู้สึก เป็นต้น) 5) ส่วนที่ลึกที่สุดของพืชพันธุ์ ผลไม้ ลำต้น ฯลฯ 6) นิสัย ลักษณะของจิตใจของมนุษย์ 7) สิ่งที่รู้สึกอยู่ภายในจิตใจที่สำคัญ

ส่วนพจนานุกรมภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ฉบับออนไลน์ให้ความหมายของ ใจ ว่า 1) สิ่งที่ทำหน้าที่รู้สึกนึก และคิด เช่น ใจก็คิดว่าอย่างนั้น, หัวใจ เช่น ใจเต้น, ลมหายใจ เช่น กลั้นใจ อึดใจ หายใจ, ความรู้สึกนึกคิด เช่น ใจจด ใจจ่อ 2) จุดสำคัญของบางสิ่งบางอย่าง เช่น ใจมือ, บริเวณที่ถือว่าเป็นจุดสำคัญของสถานที่ เช่น ใจบ้านใจเมือง

จากความหมายของ hati 'ใจ' ในภาษาอินโดนีเซีย และคำว่า ใจ ในภาษาไทย จะเห็นว่ามีความหมายที่เหมือนกัน ยกเว้น ความหมายของ hati 'ใจ' ในภาษาอินโดนีเซียยังหมายถึงอวัยวะที่ทำหน้าที่สกัดสารอาหาร และผลิตน้ำดี หรือตับในภาษาไทยได้อีกด้วย อีกทั้งตัวอย่างสำนวนที่มีคำว่า ใจ ในทั้งสองภาษานั้นพบทั้งความเหมือนและความต่างกัน

นอกจากนั้นตัวอย่างดังกล่าวจะสะท้อนถึงโครงสร้างทางภาษาของภาษาไทยและภาษาอินโดนีเซียที่ใช้ความหมายเชิงเปรียบเทียบจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์เพื่อแสดงความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องท้าทายและน่าสนใจอย่างมากที่จะศึกษาความคิดของชาวไทยและชาวอินโดนีเซียผ่านการใช้สำนวนที่มี คำว่า ใจ ในทั้งสองภาษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

2.1 ศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของโครงสร้างและความหมายของสำนวนที่ใช้คำว่า hati "ใจ" ในภาษาอินโดนีเซียและสำนวนที่ใช้คำว่า ใจ ภาษาไทย

2.2 ศึกษาโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยจากสำนวนที่ใช้คำว่า hati "ใจ" ในภาษาอินโดนีเซียและสำนวนที่ใช้คำว่า ใจ ภาษาไทย

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

อุลแมนน์ (Ullmann, 1977, pp. 62-63) นิยามความหมายว่าเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและย้อนกลับระหว่างชื่อเรียก และความหมาย คำ ยังเกี่ยวข้องกับคำอื่น ๆ ที่มีบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น เสียง ความหมาย หรือทั้งสองอย่าง ตัวอย่าง เช่น คำนาม

light ‘แสง’ นั้นเกี่ยวข้องกับความมืด กลางวัน ดวงอาทิตย์ เป็นต้น โดยการเชื่อมโยงระหว่างความหมาย กับคำคุณศัพท์ light ‘สว่าง’ คำกริยา to light ‘ส่องแสง’ และคำนาม lightning ‘สายฟ้า’ ฯลฯ ทั้งในรูปแบบความหมาย ตรงและความหมายอ้อม หลักการนี้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความหมายและในโครงสร้างของคำศัพท์

อุลแมนยังกล่าวอีกว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่

1. ภาษาถูกส่งออกไป (language is handed out) ซึ่งหมายความว่ามีความไม่ต่อเนื่องกันจากผู้ใช้ภาษารุ่นหนึ่ง สู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายจะเกิดขึ้นในการใช้งานของคนรุ่นใหม่

2. ความคลุมเครือในความหมาย (vagueness in meaning) เป็นอีกสิ่งหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายธรรมชาติของคำ ความหลายหลากของแง่มุม การขาดความคุ้นเคย ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของการใช้งาน

3. การสูญเสียแรงจูงใจ (loss of motivation) トラバิดที่คำ ๆ หนึ่งยังยึดแน่นกับรากศัพท์และคำศัพท์อื่น ในตระกูลเดียวกัน ความหมายของคำ ๆ นั้นจะคงอยู่ในขีดจำกัดบางอย่าง

4. การมีอยู่ของคำหลายความหมาย (polysemy) หมายความว่า คำอาจเกิดความหมายใหม่ได้ โดยไม่สูญเสียความหมายเดิม

5. บริบทที่คลุมเครือ (ambiguous context) หมายถึง คำหนึ่งคำอาจอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน ทำให้ความหมายแตกต่างกันไปด้วย ในขณะที่ความหมายของคำยังคงเดิม

หากจำแนกตามระดับของการเปลี่ยนแปลง ความหมายของคำสามารถจำแนกได้เป็นสามประเภท ได้แก่ ความหมายส่วนขยาย ซึ่งเป็นคำที่ความหมายขยายออกเมื่อเปรียบเทียบกับความหมายเดิม ความหมายจำกัด เป็นลักษณะที่คำใดคำหนึ่ง มีความหมายแคบลงเมื่อเทียบกับความหมายเดิม และความหมายเบ็ดเตล็ด เป็นลักษณะของคำเฉพาะที่ความหมายไม่แคบหรือขยายออกเมื่อเทียบกับความหมายเดิม (Ullmann, 1977, pp. 227-231)

4. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสำนวนและการเปรียบเทียบสำนวน

งานวิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนภาษาอินโดนีเซียกับภาษาอื่น ๆ มีด้วยกันหลากหลาย ดังเช่น วิทยานิพนธ์ของ มุฟตี (Mufti, 2013) เรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ kanyouku ki ในภาษาญี่ปุ่นและสำนวนที่มีคำว่า hati ในภาษาอินโดนีเซีย” มุฟตีเปรียบเทียบ kanyouku ‘สำนวน’ จำนวน 37 สำนวน ในภาษาญี่ปุ่นที่มีองค์ประกอบ ki และสำนวนภาษาอินโดนีเซีย ที่มีองค์ประกอบ hati จำนวน 37 สำนวน จากการศึกษาความหมายของคำศัพท์และความหมายสำนวนพบว่า ทั้งสำนวน kanyouku ที่มีส่วนประกอบของ ki ในภาษาญี่ปุ่นและสำนวนที่มีส่วนประกอบของ hati ในภาษาอินโดนีเซียมีการขยายความหมาย

ในเชิงอุปมาอุปไมย การขยายความหมายในลักษณะคำพ้องความหมาย และไม่มีการขยายความหมาย

ปริตต์ อรุณโอษฐ์ (2563) ศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในภาษารัสเซียตามแนวทางการศึกษาของภาษาศาสตร์ปริชานผ่านทฤษฎีอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของเลคอฟ และจอห์นสัน โดยเน้นการวิเคราะห์ผ่านสำนวนภาษารัสเซียที่พบในพจนานุกรมและแหล่งข้อมูลด้านสำนวนภาษารัสเซีย ผลการศึกษาพบว่า ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ใจ เมื่อพิจารณาจากความถี่มากไปน้อย ได้แก่ [ใจ คือ วัตถุ] [ใจ คือ มนุษย์] และ [ใจ คือ สถานที่] มโนทัศน์ใจสะท้อนมุมมองด้านความคิดของคนรัสเซียว่า ใจ เป็นอวัยวะหนึ่งของมนุษย์ที่เป็นศูนย์รวมความรู้สึกร่างกาย อารมณ์ ความร่าเริง ความเศร้า ความวิตกกังวล ความรัก ความพอใจ ความประหลาดใจ นอกจากนี้ความสำคัญของใจยังเป็นสถานที่ของการเก็บความลับและผลประโยชน์ส่วนตนที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายังไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์สำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ ในภาษาอินโดนีเซียเปรียบเทียบกับสำนวนที่มีคำว่า ใจ ในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีองค์ประกอบของคำว่า hati ในภาษาอินโดนีเซียและสำนวนที่มีคำว่า ใจ ในภาษาไทยซึ่งจะช่วยอธิบายถึงความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองภาษาทั้งในแง่มุมมองของสำนวน รวมถึงวัฒนธรรมของชาวอินโดนีเซียและชาวไทย อีกทั้งยังสามารถเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาต่อไป

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสำนวนภาษาอินโดนีเซียและสำนวนภาษาไทยจากหลายแหล่ง โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati จากพจนานุกรม Kamus Besar Bahasa Indonesia (KBBI) ซึ่งเป็นพจนานุกรมหลักภาษาอินโดนีเซีย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 4 ปี 2014 และพจนานุกรมหลักภาษาอินโดนีเซียฉบับออนไลน์ เข้าถึงได้จาก <https://kbbi.kemdikbud.go.id/>, Kamus Idiom Bahasa Indonesia พจนานุกรมสำนวนภาษาอินโดนีเซียของ Abdul Chaer ฉบับตีพิมพ์ปี 1984 และ Kamus Ungkapan Bahasa Indonesia พจนานุกรมสุภาษิตภาษาอินโดนีเซียของ J.S Badudu ฉบับปี 2008 ผู้วิจัยตรวจสอบโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียผ่านตัวอย่างการใช้สำนวนที่ปรากฏจากนวนิยายอินโดนีเซียขายดีที่สุดจำนวน 10 เรื่องในปี พ.ศ. 2564 - 2565 จากร้านหนังสือ Gramedia และรายงานการวิจัย วารสารบทความ หรือหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนวนอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ ซึ่งเขียนขึ้นโดยนักวิชาการคนอื่น ๆ จากห้องสมุดของมหาวิทยาลัย Gadjah Mada

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ และตรวจสอบความหมายกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2554 และพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2554 ออนไลน์ เข้าถึงได้จาก <https://dictionary.orst.go.th/> รวมถึงนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลที่สุดของหนังสือนิยายไทยจำนวน 10 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2565 จากสำนักพิมพ์นายอินทร์ และรายงานการวิจัย วารสาร บทความ หรือหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ ซึ่งเขียนขึ้นโดย นักวิชาการคนอื่น ๆ จาก หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ข้อมูลจะได้รับการจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์โดยทฤษฎีอรรถศัพท์ กล่าวคือ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของสำนวนในภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทย จากนั้นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยทฤษฎีอรรถศัพท์และถูกจัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้วจะถูกนำมาวิเคราะห์ถึงโลกทัศน์ที่สะท้อนถึงสังคมและวัฒนธรรมของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

6. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1. สำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati 2. สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ 3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati 'ใจ' และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ

6.1 สำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati

สำนวนในภาษาอินโดนีเซียที่ใช้คำว่า hati สามารถแบ่งตามโครงสร้างของคำที่ประกอบกันขึ้นเป็นสำนวน ในหัวข้อนี้ คำว่า hati จะถูกแทนที่ด้วย "X" และองค์ประกอบอื่น ๆ ของสำนวนจะถูกแทนที่ด้วย "Y" โครงสร้างของสำนวนนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ โครงสร้าง X - Y และโครงสร้าง Y - X ในงานวิจัยนี้ จะวิเคราะห์สำนวนที่มีองค์ประกอบของคำว่า hati โดยใช้ไวยากรณ์ 3 ระดับ ได้แก่ การวิเคราะห์หน้าที่ การวิเคราะห์หมวดหมู่ และการวิเคราะห์บทบาท (Trimastoyo, 2002, p. 7)

ในโครงสร้าง X-Y นี้ คำว่า hati จะอยู่ในตำแหน่งแรกของสำนวน เช่น hati baja, hati emas, hati busuk สำนวนที่มีโครงสร้าง X-Y ในภาษาอินโดนีเซียมักจะอยู่ในรูปของประโยคแสดงการกระทำที่มีหน่วยคำเติม ber- ดังเช่น hati baja กลายเป็น berhati baja, hati emas กลายเป็น berhati emas, hati busuk กลายเป็น berhati busuk เป็นต้น

หน่วยคำเติม ber- ในภาษาอินโดนีเซียเป็นหน่วยคำเติมที่มีหน้าที่สร้างคำกริยาแบบอกรรมกริยา ซึ่งหมายความว่าประธานในประโยคมิบทบาทเป็นผู้ประสบเหตุการณ์ (experiencer)

เพื่อให้ berhati (X) มีหน้าที่เป็นคำกริยาที่แสดงสภาพ และ Y ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยค

หน่วยเติมคำ ber- นอกจากจะทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ของคำกริยาอาการกริยาแล้ว หน่วยเติม ber- ยังทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า มี, ดำรงอยู่, สวมใส่, ชี้ (ใช้ในการคมนาคม, ความรู้สึก, จำนวน ฯลฯ ขึ้นอยู่กับคำรากศัพท์ที่ตามมา ดังนั้น ส่วนนที่ มีองค์ประกอบเป็น X-Y จะมีความหมายว่า มีใจ มีความรู้สึก ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) Pria itu berhati baja, tidak mudah pantang menyerah sebelum berhasil. ‘ผู้ชายคนนี้หัวใจเหล็ก ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ’

2) Pemimpin itu berhati emas. ‘ผู้นำคนนั้นมีหัวใจทอง’

ในประโยค 1 Pria itu ‘ผู้ชายคนนั้น’ ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค berhati ‘มีหัวใจ’ ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงที่เป็นคำกริยาและ baja ‘เหล็ก’ เป็นส่วนเสริมประโยค ในขณะที่ tidak mudah pantang menyerah sebelum berhasil ‘ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ’ นั้นเป็นองค์ประกอบของภาคแสดงและเป็นส่วนเสริมของประโยคหลัก

ในประโยค 2 pemimpin ‘ผู้นำ’ ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค berhati ‘มีหัวใจ’ ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงที่เป็นคำกริยาและ emas ‘ทอง’ เป็นส่วนเสริมประโยค

นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่า โครงสร้าง X-Y เป็นส่วนนที่มีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาสามารถเพิ่มคำต่าง ๆ เช่น yang ‘ที่ซึ่ง’ nya ‘ของเขา/เธอ’ หรือ seperti ‘เหมือนกับ’ ในระหว่างโครงสร้าง X-Y เช่น berhati seperti baja ‘มีหัวใจเหมือนเหล็ก’ hatinya emas ‘หัวใจของเขา/เธอเป็นทอง’ berhati yang busuk ‘หัวใจที่เน่าเปื่อย’

3) Hati dingin หมายถึง ความรู้สึกที่ไม่ผ่อนคลาย ตึงเครียด ไม่สนใจต่อเรื่องราวหรืออารมณ์ของผู้อื่น

Dingin หมายถึง 1. (ว.) มีอุณหภูมิต่ำกว่าอุณหภูมิร่างกายของมนุษย์ ไม่ร้อน เย็นสบาย 2. (ว.) จืด (เกี่ยวกับรสชาติอาหารและอื่น ๆ) 3. (ว.) ไม่เป็นมิตร ตึงเครียด (ใช้กับบรรยากาศและอื่น ๆ)

ดังนั้น Hati dingin จึงมีความหมายว่า ความรู้สึกที่ไม่ผ่อนคลาย ตึงเครียด ไม่สนใจต่อเรื่องราวหรืออารมณ์ของผู้อื่น ซึ่งตรงกับความหมายในข้อที่ 3 ดังตัวอย่างประโยค la mulai menganggap bahwa menjadi seorang revolusioner harus memiliki hati dingin tak tergoyahkan. ‘เขาเริ่มมีความคิดว่าการเป็นนักปฏิวัติต้องมีใจที่ไม่สนใจต่อเรื่องราวหรืออารมณ์ของผู้อื่นและไม่หวั่นไหว’

นอกจากนี้ยังพบโครงสร้าง Y-X ในสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati ด้วยเช่นกัน ในโครงสร้างนี้ คำว่า hati อยู่ในตำแหน่งที่ 2 ของโครงสร้างสำนวน เช่น besar hati ‘ใจกว้าง’ panas hati ‘ร้อนใจ’ jatuh hati ‘ตกหลุมรัก’

สำนวนที่มีโครงสร้าง Y-X ในภาษาอินโดนีเซียมักจะอยู่ในรูปแบบของอนุประโยคกริยา โดยมีการเติมเครื่องหมายคำกริยาต่าง ๆ ในภาษาอินโดนีเซีย เช่น ber-, meN-, meN-i, meN-di-, per- ดังนั้น besar hati จะกลายเป็น berbesar hati ‘มีใจกว้าง’ membesarkan hati ‘ทำให้ใจกว้าง’ หรือ memperbesar hati ‘ทำให้ใจกว้างมากขึ้น’ panas hati ‘ร้อนใจ’ กลายเป็น memanaskan hati ‘ทำให้ร้อนใจ’ memperpanas hati ‘ทำให้ร้อนใจมากขึ้น’ สำนวน jatuh hati ‘ตกหลุมรัก’ กลายเป็น menjatuhkan hati ‘ทำให้ตกหลุมรัก’ kejatuhan hati ‘โดนใครสักคนตกหลุมรัก’ เป็นต้น

ในตัวอย่างข้างต้น หน่วยเติมคำ ber- ในภาษาอินโดนีเซียเป็นหน่วยเติมคำที่มีหน้าที่สร้างคำกริยาแบบอกรรมกริยา ซึ่งหมายความว่าประธานในประโยคจะทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ ดังนั้น berbesar (Y) จะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่บอกเงื่อนไขและ Y ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมของประโยค หน่วยเติมคำ ber- นอกจากการทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้คำกริยาที่ประธานของประโยคเป็นผู้กระทำและเป็นคำกริยาแบบอกรรมกริยาแล้ว หน่วยเติมคำ ber- ยังทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า มี, ดำรงอยู่, สวมใส่, ชี้ (ใช้ในการคมนาคม, ความรู้สึก, จำนวน และอื่น ๆ) (ฮามัม สุปรียาดี, 2565, น. 75-77) ขึ้นอยู่กับคำรากศัพท์ที่ตามมา ดังนั้น สำนวนที่มีองค์ประกอบเป็น X-Y จะมีความหมายว่า มีใจ มีความรู้สึก ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) Dia berbesar hati akan lolos dalam seleksi itu. ‘เขามั่นใจที่ผ่านการคัดเลือก’

ในประโยคนี้ Dia ‘เขา’ ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค berbesar ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงที่เป็นคำกริยาและ hati ‘ใจ’ เป็นส่วนเสริมประโยค

2) Dukungan orang tuanya membesarkan hatinya. ‘การสนับสนุนของพ่อแม่ทำให้เขามั่นใจ’

ในประโยคนี้ dukungan orang tuanya ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค และ membesarkan ที่เกิดจากการรวมคำของหน่วยเติม meN + besar - kan ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง มีความหมายว่า “ทำให้ใหญ่” ขณะที่ hatinya เป็นกรรมของประโยคที่มีบทบาทเป็นสิ่งที่ถูกกระทำในประโยค

3) Berita itu memperpanas hati tetangganya. ‘ข่าวนั้นทำให้เพื่อนบ้านอิจฉา’

ในประโยค 3) berita itu ‘ข่าวนั้น’ ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค และ memperpanas ที่เกิดจากการรวมคำของหน่วยเติม memper- + panas ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง มีความหมายว่า “ทำให้ร้อนขึ้น” ขณะที่นามวลี hati tetangganya ‘ใจของเพื่อนบ้าน’ เป็นกรรมของประโยคที่มีบทบาทเป็นสิ่งที่ถูกกระทำในประโยคหมายเลข 3

ตัวอย่างของสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ พบว่าสำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ อยู่ในส่วนแรกของสำนวน เป็นคำคุณศัพท์ที่แสดงความรู้สึกต่าง ๆ ส่วนสำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ อยู่ในส่วนที่สองของสำนวน พบว่าเป็นคำกริยาที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่าง ๆ เช่นเดียวกัน แตกต่างกันตรงที่หน้าที่ของคำในประโยค คือ สำนวนที่เป็นคำคุณศัพท์จะทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยค ส่วนสำนวนที่เป็นคำกริยาจะหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค

6.2 สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงโครงสร้างของสำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ ผ่านการวิเคราะห์ สำนวน ผู้วิจัยพบว่าสำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างที่ ใจ อยู่ในตำแหน่งแรกของสำนวน (X-Y) และ ใจ อยู่ในตำแหน่งที่สองของสำนวน (Y-X)

สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ ในโครงสร้าง X-Y กล่าวคือ ใจ อยู่ในตำแหน่งแรกของ สำนวนเป็นคำวิเศษณ์โดยทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประธานหรือกรรมของประโยค สำนวน ภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ อยู่ในส่วนแรกของสำนวนมักสะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิก ลักษณะนิสัยของมนุษย์ ความตั้งใจหรือลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหัวใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ใจกว้าง หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังตัวอย่างประโยคมีนญาเห็นว่าปกติแล้ว คนตรงหน้าใจกว้างไม่ถึงสาเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จากหนังสือ *ห้ามรักไม่ได้แล้ว* โดยอุมากริการ์ (2564)

สำนวน ใจกว้าง เป็นคำวิเศษณ์ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย และมีความหมายถึงนิสัยของ คนตรงหน้าที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2) ใจเสีย หมายถึง มีใจไม่ดีเพราะกลัวหรือวิตกกังวล, หมดก่าลังใจ ดังตัวอย่างประโยค ภาพคนตาโตแต่ใบหน้าผอมซุบเหลือเล็กน้อยคิดเดียวทำให้ชายหนุ่มใจเสีย จากหนังสือ *ห้ามรักไม่ได้แล้ว* โดยอุมากริการ์ (2564)

สำนวน ใจเสีย เป็นคำวิเศษณ์ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย และมีความหมายถึงความรู้สึก ของชายหนุ่ม ที่รู้สึกใจไม่ดีเพราะความกลัวหรือวิตกกังวล

3) ใจดี หมายถึง มีใจเมตตากรุณา, ไม่โกรธง่าย, คุมใจไว้ให้มัน ดังตัวอย่างประโยค พี่คนนี้ใจดีแต่เด็ดขาด จากหนังสือ *รัก (จัง) ปักใจ* โดยปิยะพร ศักดิ์เกษม (2565)

สำนวน ใจดี เป็นคำวิเศษณ์ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย และมีความหมายถึงนิสัยของพี่คนนี้ ที่มีใจเมตตากรุณา

ตัวอย่างข้างต้นพบว่า สำนวนไทยที่คำว่า ใจ อยู่ในส่วนแรกของสำนวนมักทำหน้าที่ เป็นภาคแสดงของประโยค และเป็นคำวิเศษณ์ โดยผู้วิจัยไม่พบหน่วยคำเติมปรากฏร่วมอยู่ด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ อยู่ในส่วนแรกของสำนวนสามารถทำหน้าที่เป็น ส่วนขยายประธานหรือกรรมของประโยคเท่านั้น และไม่สามารถเปลี่ยนหน้าที่ของคำได้โดยการเติมหน่วยคำเติมไว้ด้านหน้าของสำนวน

ส่วนสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ ในโครงสร้าง Y-X กล่าวคือ ใจ อยู่ในตำแหน่งที่สอง ของสำนวนทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์โดยเป็นส่วนขยายของประธานหรือกรรมของประโยค หรือ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาโดยเป็นภาคแสดงของประโยคนั้น สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ อยู่ในส่วนที่สองของสำนวนมักสะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิก ลักษณะนิสัยของมนุษย์ ความตั้งใจหรือการกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) หนักใจ หมายถึง วิตก, ล้าปากใจ ดังตัวอย่างประโยค ดวงตาคนตรงหน้าฉายแววหนักใจเหมือนไม่อยากจะเล่า จากหนังสือ *ห้ามรักไม่ได้แล้ว* โดยอุมากริการ์ (2564)

สำนวน หนักใจ เป็นคำวิเศษณ์ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย และมีความหมายถึงความรู้สึกของ คนตรงหน้า ที่รู้สึกล้าปากใจ

2) ถอดใจ หมายถึง หมดกำลังใจไม่สู้ต่อไป ดังตัวอย่างประโยค เมียเก่าเขาขนาดว่าร้าย ๆ คบกับเขามานานตั้งแต่ตอนเรียนมหาวิทยาลัย สุดท้ายยังถอดใจ จากหนังสือ *ห้ามรักไม่ได้แล้ว* โดยอุมากริการ์ (2564)

สำนวน ถอดใจ เป็นคำกริยา ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง และมีความหมายถึงการกระทำของเมียเก่า ที่หมดกำลังใจ

3) วางใจ หมายถึง เชื่อใจ, ไว้ใจ ดังตัวอย่างประโยค เธอกอดรัดรื้อคอไว้ ก้มลงจูบที่กลางกระหม่อม เรียกรอยยิ้มและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในดวงตาของคุณหมอหนุ่ม จากหนังสือ *รัก (จริง) ปักใจ* โดยปิยะพร ศักดิ์เกษม (2565)

สำนวน วางใจ เป็นคำกริยา ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง และมีความหมายถึงความรู้สึกของคุณหมอหนุ่ม

ตัวอย่างข้างต้นพบว่า สำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ อยู่ในส่วนของสำนวนสามารถทำหน้าที่เป็นภาคแสดงหรือส่วนขยายได้ โดยอาจเป็นคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ ซึ่งแตกต่างกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ อยู่ในส่วนแรกของสำนวนที่พบสำนวนเป็นคำวิเศษณ์เท่านั้น

6.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า *hati* 'ใจ' และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า *hati* 'ใจ' และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันและมีความหมายเหมือนกัน 2. สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน 3. สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน

6.3.1 สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันและมีความหมายเหมือนกัน

สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันและมีความหมายเหมือนกัน พบทั้งสิ้น 93 สำนวน ตัวอย่างเช่น

1) Enak hati ซึ่งตรงกับสำนวนภาษาไทย สบายใจ

สำนวน enak hati และ สบายใจ มีความหมายถึงอารมณ์หรือความรู้สึกของคนที่ไม่มีความทุกข์ร้อน พบในตัวอย่างประโยคภาษาอินโดนีเซียที่ว่า Ini membuat Alamanda menjadi tak enak hati berpikir bahwa laki-laki itu tengah membayangkan bahwa seharusnya anak di dalam kandungannya adalah anaknya 'เรื่องนี้ทำให้อะลามันดาไม่สบายใจที่ต้องคิดว่า

ผู้ชายคนนั้นคิดว่าจริง ๆ แล้ว ลูกที่อยู่ในท้องนั้นเป็นลูกของเขา' จากหนังสือ *Cantik Itu Luka* โดย Eka Kurniawan (2022)

2) Keras hati ซึ่งตรงกับสำนวนภาษาไทย แข็งใจ

keras มีความหมาย 1. (ว.) แน่น ไม่เปลี่ยนรูปร่างหรือไม่แตกง่าย 2. (ว.) อดทน ไม่ยอมแพ้ 3. (ว.) แข็งแรงมาก 4. (ว.) เร็วมาก (การขึ้นลงของราคาสินค้า) 5. (ว.) เป็นอันตรายต่อชีวิต วิกฤต (เกี่ยวกับสุขภาพ) 6. (ว.) ยอดเยี่ยม หนักมากขึ้น ดังนั้น keras hati จึงมีความหมายว่า ไม่ล้มเลิกความตั้งใจก่อนที่จะบรรลุความสำเร็จ ซึ่งตรงกับความหมายในข้อที่ 2 ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า *Dia tahu bahwa tragedi ini disebabkan oleh kerasnya hati gadis yang terus aktif bekerja keras mengurus rumah.* 'เขารู้ว่าโศกนาฏกรรมนี้เกิดจากความแข็งใจของเธอที่ขยันทำงานบ้าน' จากหนังสือ *Wingit* โดย Sara Wijayanto

แข็ง มีความหมาย 1. (ว.) กระด้าง เช่น ลิ้นแข็ง 2. (ว.) ไม่อ่อน, ไม่นิ่ม, เช่น เนื้อแข็ง ของแข็ง 3. (ว.) กล้า เช่น แดดแข็ง 4. (ว.) ไม่ยอมง่าย ๆ, ไม่รู้สึกสงสาร, เช่น ใจแข็ง 5. (ว.) แรง เช่น วันแข็ง ฆะตาแข็ง, เข้มแข็ง, ทนทาน, เก่ง, เช่น ทำงานแข็ง วิ่งแข็ง 6. (ว.) ว่ายาก เช่น เด็กคนนี้แข็ง 7. (ว.) นิ่งไม่ไหวติง, ไม่กระดิกกระเดี้ย, เช่น ขาแข็ง ตัวแข็ง ดังนั้น แข็งใจ จึงมีความหมายว่า ทำใจให้กล้า, ทำใจให้เข้มแข็ง ซึ่งตรงกับความหมายในข้อ 5. ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า หญิงสาวก็ผินแข็งใจลุกจากเตียง จากหนังสือ *ห้ามรักไม่ได้แล้ว* โดยอุมาวิการ์ (2564)

ดังนั้นสำนวน keras hati จึงมีองค์ประกอบและความหมายที่เหมือนกับสำนวนไทย แข็งใจ โดยสำนวน keras hati และ แข็งใจ มีความหมายถึงสภาพจิตใจของคนที่ทำใจให้กล้า และเข้มแข็ง

6.3.2 สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน

สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน พบทั้งสิ้น 42 สำนวน ตัวอย่างเช่น

1) hangat hati ซึ่งตรงกับสำนวนภาษาไทย อุ่นใจ

สำนวน hangat hati มีความหมายถึงอารมณ์และความรู้สึกของคนที่มีความสุข ความโล่งใจ hangat มีความหมาย 1. (ว.) ก่อนข้างร้อน 2. การชั่งน้ำหนักให้มากขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย 3. ดีใจ 4. วิกฤต 5. เพิ่งเกิดขึ้น เรื่องใหม่

พจนานุกรมภาษาอินโดนีเซียฉบับ KBBI ให้ความหมาย hangat hati ว่า ดีใจ ซอบใจ ต่อการกระทำของผู้อื่น ซึ่งตรงกับความหมายในข้อที่ 3 ดังตัวอย่างประโยคต่อไป *Hangat hati saya mendengar kabar bahwa dia akan pulang ke kampung halaman* 'ฉันดีใจที่ได้ยินข่าวว่าเขาจะกลับบ้านเกิด'

ในขณะที่สำนวน อุ่นใจ ในภาษาไทย มีความหมายถึงอารมณ์หรือความรู้สึกของคนที่สบายใจ มั่นใจ ไม่มีความกังวล คำว่า อุ่น มีความหมาย 1. (ก.) ทำให้ร้อน เช่น อุ่นแกง 2. (ว.) ค่อนข้างร้อน เช่น ตัวอุ่น, ไม่ร้อนนักไม่หนาวนัก เช่น อากาศอุ่น, อุ่น ๆ ก็ว่า ดังนั้น อุ่นใจ จึงมีความหมายว่า มีความรู้สึกสบายใจขึ้น, มีความมั่นใจ, ไม่มีกังวล, เช่น มีเงินมากอยู่ในกระเป๋าทำให้อุ่นใจ ซึ่งตรงกับความหมายในข้อ 2 ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า มีช่วงหนึ่งที่มีศัตรูคอยจ้องเล่นงาน เลยต้องปกปิดตัวไว้เพื่อความปลอดภัย จากหนังสือ *ห้ามรักไม่ได้แล้ว* โดยอุมาริการ์ (2564)

ดังนั้นสำนวน *hangat hati* มีองค์ประกอบของสำนวนที่เหมือนกันแต่มีความหมายที่แตกต่างกับสำนวนไทย อุ่นใจ

2) *baik hati* ซึ่งตรงกับสำนวนภาษาไทย ดีใจ

สำนวน *baik hati* มีความหมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมโดยแสดงความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น คำว่า *baik* ในภาษาอินโดนีเซีย มีความหมายว่า 1. (ว.) ดี 2. (ว.) โชคดี 3. (ว.) มีสรรพคุณดี 4. (ว.) ไม่ร้าย 5. (ก.) หายป่วย 6. (ว.) ปลอดภัย 7. (ว.) ตามสมควร ดังนั้น *baik hati* จึงมีความหมายว่า ใจดี ซึ่งตรงกับความหมายในข้อที่ 1

ในขณะที่สำนวน ดีใจ ในภาษาไทย มีความหมายถึงอารมณ์หรือความรู้สึกของคนที่มีความชอบใจ พอใจหรือมีความยินดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้ประสบพบเจอ คำว่า ดี มีความหมาย 1. (น.) อวัยวะภายในของคนและสัตว์ที่บรรจุน้ำขุ่นสีเขียว มีรสขม ซึ่งออกจากตับ สำหรับช่วยย่อยอาหาร, เรียกน้ำขุ่นสีเขียว มีรสขม ออกจากตับ สำหรับช่วยย่อยอาหาร ว่า น้ำดี 2. (ว.) มีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ ใช้ในความหมายที่ตรงข้ามกับลักษณะบางอย่างแล้วแต่กรณี คือ ตรงข้ามกับชั่ว เช่น คนดี ความดี, ตรงข้ามกับร้าย เช่น โชคดีเคราะห์ดี 3. (ว.) สวย, งาม, เช่น หน้าตาดี, เรียบร้อย เช่น มรรยาทดี, เพราะ เช่น เสียงดี, จัด เช่น แดดดี, เก่ง เช่น ดีแต่พูด, ถูกต้อง เช่น ดีแล้ว, อยู่ในสภาพปกติ เช่น สุขภาพดี 4. (ก.) กระทำในทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ เช่น เขาคดีกับฉันมาก ดังนั้น ดีใจ จึงมีความหมายว่า ยินดี, ชอบใจ, พอใจ ซึ่งตรงกับความหมายในข้อ 2

ดังนั้น *baik hati* ถึงแม้ว่าองค์ประกอบของสำนวนจะเหมือนกับสำนวน ดีใจ ในภาษาไทย แต่มีความหมายที่ไม่เหมือนกัน สำนวน *baik hati* แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า *Bukan saja kebaikan hati, kasih sayang, cinta berahi, persaudaraan, setia kawan, yang ditemuinya di tempat itu.* 'ไม่เพียงแต่ความใจดี ความรัก ความรักเชิงซู้สาว ความเป็นพี่น้อง ความซื่อสัตย์ของเพื่อนที่เขาคพบในสถานที่นั้น' จากหนังสือ *Merahnya merah* โดย Iwan Simatupang (2021) สำนวน *kebaikan hati* เกิดจากคำรากศัพท์ *baik* ที่เติมด้วยหน่วยเติมคำ *ke-an* ซึ่งทำให้คำรากศัพท์กลายเป็นคำนาม *kebaikan* จึงมีความหมายว่า ความดีใจ ขณะที่สำนวน ดีใจ ในภาษาไทยใช้ในการอธิบายอารมณ์ความรู้สึก ดังตัวอย่างประโยค

ที่ว่า “ดังนั้นเมื่อรักจึงคาบลูกบอลมาโดยมีปีกใจกระโดดโลดเต้นแกว่งหวาดคือกตัญญูอยู่วงนอกอย่างเจียมตัวเจียมใจ” จากหนังสือ *รัก (จึง) ปักใจ* โดยปิยะพร ศักดิ์เกษม (2565)

ดังนั้นสำนวน *baik hati* จึงมีองค์ประกอบของสำนวนที่เหมือนกับสำนวนภาษาไทย แต่มีความหมายที่แตกต่างกัน

6.3.3 สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน

สำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน พบทั้งสิ้น 25 สำนวน

1) *girang hati* ซึ่งตรงกับสำนวนภาษาไทย ดีใจ

girang มีความหมาย (ว.) ร่าเริง มีความสุข ดังนั้น *girang hati* จึงมีความหมายว่า มีความสุข ชอบใจ พบในตัวอย่างประโยคภาษาอินโดนีเซียที่ว่า “Tapi, ingatannya segera kabur lagi- membuat dia lega, bergirang hati” ‘แต่ความจำของเขาเบลออีกครั้ง ซึ่งทำให้เขาโล่งอกและดีใจ’ จากหนังสือ *Merahnya merah* โดย Iwan Simatupang (2021)

ดี มีความหมาย 1. (น.) อวัยวะภายในของคนและสัตว์ที่บรรจุน้ำขุ่นสีขาว มีรสขม ซึ่งออกจากตับ สำหรับช่วยย่อยอาหาร, เรียกน้ำขุ่นสีขาว มีรสขม ออกจากตับ สำหรับช่วยย่อยอาหาร ว่า น้ำดี 2. (ว.) มีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ ใช้ในความหมายที่ตรงข้ามกับลักษณะบางอย่างแล้วแต่กรณี คือ ตรงข้ามกับชั่ว เช่น คนดี ความดี, ตรงข้ามกับร้าย เช่น โชคดีเคราะห์ดี 3. (ว.) สวย, งาม, เช่น หน้าตาดี, เรียกร้อย เช่น มรรยาทดี, เพราะ เช่น เสียงดี, จัด เช่น แดดดี, เก่ง เช่น ดีแต่พูด, ถูกต้อง เช่น ดีแล้ว, อยู่ในสภาพปรกติ เช่น สุขภาพดี 4. (ก.) กระทำในทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ เช่น เขาคดีกับฉันมาก ดังนั้น ดีใจ จึงมีความหมายว่า ยินดี, ชอบใจ, พอใจ ซึ่งตรงกับความหมายในข้อ 2 ดังตัวอย่างประโยค นึกดีใจที่เสียงที่ตามออกไป ไม่สิ้นเลยสักนิด จากหนังสือ *Gunpowder กลิ่นกันต์* โดย Way'h (2565)

สำนวน *girang hati* ในภาษาอินโดนีเซียและ สำนวน ดีใจ ในภาษาไทย มีความหมายถึง อารมณ์หรือความรู้สึกของคนที่มีความชอบใจ พอใจเช่นเดียวกัน ดังนั้น สำนวน *girang hati* จึงมีองค์ประกอบของสำนวนที่แตกต่างแต่มีความหมายที่เหมือนกับสำนวนไทย ดีใจ

2) *Hatinya bercabang* ซึ่งตรงกับสำนวนภาษาไทย สองใจ

Bercabang มีความหมาย 1. (ก.) มีกิ่งก้าน (ต้นไม้) 2. (ก.) สองใจ (หัวใจ ความคิด) 3. (ก.) แยกเป็นสองทาง (ถนน แม่น้ำ) ดังนั้น *hatinya bercabang* จึงมีความหมายว่า สองใจ คิด รู้สึกไม่ชัดเจนเรื่องเดียว ซึ่งตรงกับความหมายในข้อที่ 2 ดังตัวอย่างประโยค *Hatinya sudah bercabang sehingga sulit dipercaya* ‘เขามีสองใจแล้วจนยากที่จะเชื่ออีกต่อไป’ (“*Bercabang,*” n.d.)

สอง มีความหมาย 1. (น.) จำนวนหนึ่งบวกหนึ่ง 2. (น.) เดือน 2 ทางจันทรคติ เรียกว่า เดือนยี่ ตกในราวเดือนมกราคม สำนวน สองใจ จึงมีความหมายว่า มีใจมากกว่าหนึ่ง ซึ่งตรงกับ ความหมายในข้อที่ 1 ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า ถ้าใจเธอมีสองใจ ก็คงแบ่งไปเท่า ๆ กัน จากเพลง สองใจ โดย ต้อย ธีรภัทร์ สัจจกุล (สมภพ เจ้าเก่า, 2551, ย่อหน้า ที่ 2)

ดังนั้นสำนวน *hatinya bercabang* จึงมีองค์ประกอบของสำนวนที่แตกต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันกับสำนวนภาษาไทย สองใจ ซึ่งสำนวนทั้งสองสำนวนนี้มีความหมายทางศีลธรรม จริยธรรม ความผิดชอบชั่วดี

นอกจากนี้ยังพบสำนวนที่มีองค์ประกอบของสำนวนในภาษาอินโดนีเซียที่ไม่พบ การเปรียบเทียบดังกล่าวในสำนวนในภาษาไทย และ พบทั้งสิ้น 18 สำนวน ตัวอย่างเช่น

1) besar hati

สำนวน *besar hati* มีความหมายถึงสภาพทางจิตใจของบุคคลที่มีความแน่วใจ เชื่อใจ คำว่า *besar* มีความหมายว่า 1. (ว.) มากกว่าขนาดปกติ ตรงข้ามกับเล็ก 2. สูงและอ้วน 3. กว้าง ไม่แคบ 4. กว้าง 5. ยอดเยี่ยม ดั่งงาม มีอำนาจ 6. มาก ไม่น้อย (เกี่ยวกับจำนวน) 7. กลายเป็น ผู้ใหญ่ 8. เป็นผู้ใหญ่มากกว่าเมื่อก่อน 9. สำคัญ (มีประโยชน์) มาก ดังนั้น สำนวน *Besar hati* จึงมีความหมายว่า ความรู้สึกมั่นใจว่าสิ่งต่าง ๆ จะเป็นไปตามที่คาดหวัง ซึ่งตรงกับ ความหมาย ในข้อที่ 5. ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า *Aku mendengar kepak sayap serombongan burung. Seolah mereka ingin membesarkan hatiku.* ‘ฉันได้ยินเสียงกระพือปีกของฝูงนก ดูเหมือนว่า พวกมันกำลังให้กำลังใจแก่ฉัน’ จากหนังสือ *Laut Bercerita* โดย Chudori (2022)

2) hati emas

emas มีความหมายว่า 1. (น.) โลหะมีค่าที่มีสีเหลืองสามารถปรับเปลี่ยนให้เป็น เครื่องประดับรูปแบบต่าง ๆ เช่น แหวน สร้อยคอ 2. (น.) เงิน ทรัพย์สินสมบัติ 3. (น.) เงินสินบน 4. (น.) บางสิ่งบางอย่างที่มีคุณภาพสูงและมีค่า ดังนั้น สำนวน *hati emas* จึงมีความหมายว่า จิตใจของคนที่ดี มีคุณธรรม ซึ่งตรงกับ ความหมายในข้อที่ 4. ดังตัวอย่างประโยคที่ว่า *Nana berhati emas dan penuh kasih sayang.* ‘นานามีจิตใจดี มีคุณธรรมและเต็มไปด้วยความรัก’ จากหนังสือ *Wingit* โดย Sara Wijayanto

การวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า *hati* และสำนวน ภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันในด้านโครงสร้างสำนวนและ ความหมายของสำนวนในภาษาอินโดนีเซียมักพบสำนวนที่มีคำว่า *hati* ปรากฏร่วมกับหน่วย คำเติม *ber-, meN-, meN-kan, -nya* ส่วนในภาษาไทยพบหน่วยคำเติม เพียงคำเดียว ได้แก่ หน่วยคำเติม ความ ที่ปรากฏร่วมกับสำนวนที่มีคำว่า ใจ ในตำแหน่งที่สองของสำนวน สำนวน ภาษาอินโดนีเซียที่คำว่า *hati* มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายประธานหรือกรรมของประโยค หรือ

ภาคแสดงของประโยค ในขณะที่สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ พบว่าสามารถทำหน้าที่ได้มากกว่าสำนวนภาษาอินโดนีเซีย กล่าวคือ สำนวนไทยที่มีคำว่า ใจ สามารถทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมของประโยคได้อีกด้วย

7. โลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยที่สะท้อนผ่านสำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ ในภาษาอินโดนีเซียและสำนวนที่มีคำว่า ใจ ในภาษาไทย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยที่สะท้อนผ่านสำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ ในภาษาอินโดนีเซียและสำนวนที่มีคำว่า ใจ ในภาษาไทย พบว่าโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ผู้วิจัยพบว่าในภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทย ใจ มีความหมายหลากหลาย ดังนี้

1. ใจ หมายถึง ศูนย์กลางความรู้สึก

ชาวอินโดนีเซียและชาวไทยมองว่า ใจ เปรียบเสมือนศูนย์กลางความรู้สึก ดังเห็นได้จากสำนวนต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารความรู้สึกหรืออารมณ์ เช่น sakit hati ‘ปวดใจ’ senang hati ‘สุขใจ’ sedih hati ‘เศร้าใจ’ ส่วนภาษาไทยพบสำนวนที่แสดงให้เห็นว่า ใจ เป็นศูนย์กลางของอารมณ์และความรู้สึกเช่นเดียวกัน เช่น สำนวน สุขใจ เศร้าใจ ดีใจ สำนวนเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยที่มองว่า ใจ มีความสำคัญทางด้านอารมณ์และความรู้สึกมากกว่าอวัยวะส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย

2. ใจ หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการพิจารณาหรือตัดสินใจ

ชาวอินโดนีเซียและชาวไทยมองว่า ใจ เป็นสิ่งที่ใช้ในการพิจารณาหรือตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เช่น สำนวน kata hati ‘สัญญาตญาณ’ hati nurani ‘สิ่งที่อยู่ลึก ๆ ในใจที่รู้จักผิดชอบชั่วดี’ bisikan hati ‘เสียงกระซิบของหัวใจ’ ในภาษาอินโดนีเซีย ส่วนสำนวนภาษาไทยพบสำนวน ตัดสินใจ หมายถึง ตกลงใจ สำนวนเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ใจ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของความรู้สึกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่กำกับการทำงานของคนอื่นอีกด้วย

3. ใจ หมายถึง ภาชนะ

ภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทยมีสำนวนที่ ใจ มีความหมายถึงภาชนะที่สามารถบรรจุบางสิ่งบางอย่างลงไปหรือทำให้ว่างเปล่าได้ เช่น สำนวนภาษาอินโดนีเซีย isi hati ‘สิ่งที่คนใดคนหนึ่งคิดหรือว่ารู้สึก’ ในบริบท meluapkan isi hati ‘พูดหรือแสดงความรู้สึกที่อยู่ในใจออกมา’ dalam hati ‘ในใจ’ เช่นในบริบท menyimpan dalam hati ‘เก็บเป็นความลับในใจหรือเก็บงำความรู้สึก’ ขณะที่สำนวนภาษาไทยพบสำนวน ในใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดที่อยู่ภายในใจ สำนวน นอกใจ หมายถึง ไม่ซื่อตรงต่อสามีหรือภรรยาด้วยการคบชู้สาว

4. ใจ มีความหมายถึงสิ่งของที่เปลี่ยนสภาพได้

ชาวอินโดนีเซียและชาวไทยมองว่า ใจ เป็นสิ่งของที่เปราะบาง แตกหักได้และสามารถเปลี่ยนรูปร่างหรือสภาพได้ เช่น สำนวนภาษาอินโดนีเซีย patah hati ‘อกหัก’ hancur hati ‘ใจสลาย’ panas hati ‘ร้อนใจ’ hati dingin ‘ไม่สนใจอะไรเลย’ lapang hati ‘ใจกว้าง’ sempit hati ‘ใจแคบ’ สำนวนในภาษาไทยพบ สำนวน ใจหาย หมายถึง อาการที่ตกใจเสียใจขั้นขั้นทันที สำนวน ร้อนใจ หมายถึง เตือดร้อนใจ กระวนกระวายใจ สำนวน ใจเย็น หมายถึง ใจหนักแน่น ไม่ฉุนเฉียว ไม่รีบร้อน สำนวน ใจกว้าง หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

5. ใจ หมายถึง การแสดงออกทางร่างกายและความสัมพันธ์ทางสังคม

ภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทยมีสำนวนที่ ใจ หมายถึง การแสดงออกทางร่างกายและความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น สำนวน jatuh hati ‘หลงรัก’ tega hati ‘ทำบางสิ่งบางอย่างที่โหดร้าย’ tulus hati ‘บริสุทธิ์ใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน’ ในขณะที่ภาษาไทย มีสำนวน ตกใจ หมายถึง สะดุ้งขึ้นโดยไม่รู้ตัวเมื่อได้ยินเสียงดัง ๆ หรือมีใครมาถูกต้องตัว สำนวน บริสุทธิ์ใจ หมายถึง มีความจริงใจ มีใจใสสะอาด ไม่มีเจตนาอื่นเคลือบแฝง สำนวน จริงใจ หมายถึง บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจ

สังคมอินโดนีเซียและสังคมไทยต่างให้ความสำคัญกับความเข้าใจและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดังที่พบเห็นผ่านสำนวนที่ให้ความหมายถึงการสนับสนุนและแสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมแนวคิดในการรักษาความสัมพันธ์อันดีภายในสังคมอีกด้วย นอกจากนี้สำนวนในทั้งสองภาษายังสะท้อนถึงความตระหนักรู้ทางอารมณ์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทย เช่น สำนวน sedih hati ‘เศร้าใจ’ sakit hati ‘เจ็บใจ’ ในภาษาอินโดนีเซีย และสำนวน ปวดใจ ทรมานใจ ในภาษาไทย แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ถึงสภาวะทางอารมณ์ต่าง ๆ และความสำคัญของความมั่นคงทางอารมณ์

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าสำนวนในทั้งสองภาษา มีความแตกต่างกันทางโครงสร้างของสำนวนและคำศัพท์ที่ใช้ ตัวอย่างเช่น สำนวน jatuh hati ‘ตกหลุมรัก’ ในภาษาอินโดนีเซีย และสำนวน ตกใจ ในภาษาไทย ตามพจนานุกรมหลัก KBBI คำว่า jatuh มีความหมายว่า ตก hati มีความหมายว่า ใจ แต่เมื่ออยู่รวมกันกลายเป็นสำนวน jatuh hati กลับมีความหมายว่า ตกหลุมรัก ในขณะที่ สำนวน ตกใจ มีความหมายว่า สะดุ้งขึ้นโดยไม่รู้ตัวเมื่อได้ยินเสียงดัง ๆ หรือมีใครมาถูกต้องตัว สำนวนทั้งสองมีการใช้คำศัพท์ที่เหมือนกันแต่มีความหมายถึงความรู้สึกที่แตกต่างกัน อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่สำนวน baik hati ‘ดีใจ’ ในภาษาอินโดนีเซียและสำนวน ดีใจ ในภาษาไทย ตามพจนานุกรมหลัก KBBI คำว่า baik มีความหมายว่า ดี hati มีความหมายว่า ใจ เมื่ออยู่รวมกันกลายเป็นสำนวน baik hati กลับมีความหมายว่า ใจดี สำนวน ดีใจ ในภาษาไทยมีความหมายว่า ยินดี ชอบใจ พอใจ สำนวน baik hati ‘ใจดี’ ในภาษาอินโดนีเซียมีความหมายทางด้านศีลธรรม ในขณะที่สำนวน ดีใจ ในภาษาไทยมีความหมายถึงอารมณ์และความรู้สึก

สะท้อนให้เห็นว่าโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในด้านของการเลือกใช้คำศัพท์เป็นสำนวน

สำนวนในภาษาอินโดนีเซียและภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ พบความเหมือนกันของโครงสร้างสำนวน หน้าที่ของสำนวน คำศัพท์ที่ใช้ในสำนวน ความหมายของสำนวน และโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยที่สะท้อนให้เห็นจากสำนวน ซึ่งเป็นผลจากอิทธิพลทางวัฒนธรรม และบรรทัดฐานทางสังคมของทั้งสองประเทศที่ถูกหล่อหลอมโดยปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม และศาสนา ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความคล้ายคลึงกันดังกล่าว สำนวนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความเป็นไปในสังคมและรูปแบบการสื่อสารภายในสังคมอินโดนีเซียและสังคมไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีที่บุคคลรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์ในบริบทต่าง ๆ

8. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati 'ใจ' และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ พบว่ามีความเหมือนและความแตกต่างทางด้านโครงสร้าง ความหมาย และโลกทัศน์ดังต่อไปนี้ สำนวนในภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati 'ใจ' สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ สำนวนที่มีคำว่า hati 'ใจ' อยู่ในตำแหน่งแรกของสำนวน และสำนวนที่มีคำว่า hati 'ใจ' อยู่ในตำแหน่งที่สองของสำนวน

ในภาษาอินโดนีเซีย สำนวนที่มีคำว่า hati 'ใจ' อยู่ในตำแหน่งแรกจัดอยู่ในประเภทคำคุณศัพท์ และสามารถแทรกคำบางคำระหว่างองค์ประกอบของสำนวนได้ เช่น สามารถแทรกคำว่า yang 'ที่, ซึ่ง, อัน' ระหว่างองค์ประกอบของสำนวน นอกจากนี้สำนวนที่เป็นคำคุณศัพท์ยังสามารถทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยคได้อีกด้วย ในขณะที่สำนวนที่มีคำว่า hati 'ใจ' อยู่ในตำแหน่งที่สองเป็นคำกริยา และไม่สามารถแทรกคำบางคำระหว่างองค์ประกอบของสำนวนได้ อย่างไรก็ตาม สำนวนทั้งสองโครงสร้างนี้สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยคำเติม เช่น หน่วยคำเติม ber- และ meN- โดย หน่วยคำเติม ber- ทำหน้าที่สร้างคำกริยาที่ไม่ต้องการกรรม ซึ่งโดยทั่วไปจะมีความหมายว่า "มี" ส่วนหน่วยคำเติม meN- ทำหน้าที่สร้างคำกริยาที่ต้องการกรรม โดยที่ประธานของประโยคเป็นผู้กระทำ

การวิเคราะห์สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ พบว่า สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบเช่นเดียวกัน ได้แก่ สำนวนที่มีคำว่า ใจ อยู่ในตำแหน่งแรกของสำนวน และสำนวนที่มีคำว่า ใจ อยู่ในตำแหน่งที่สองของสำนวน

สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ อยู่ในตำแหน่งแรกของสำนวนเป็นคำวิเศษณ์ โดยทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประธานหรือกรรมของประโยค ส่วนสำนวนที่มีคำว่า ใจ อยู่ในตำแหน่งที่สองพบว่าเป็นคำวิเศษณ์เช่นกัน โดยทำหน้าที่ขยายประธานหรือกรรมของประโยค หรืออาจเป็น

คำกริยาทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค โครงสร้างของสำนวนที่มีคำว่า ใจ เกิดจากการรวม คำว่า ใจ เข้ากับคำนาม คำคุณศัพท์ หรือคำกริยา โดยสำนวนเหล่านี้ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายที่อธิบายสภาพของประธาน หรือทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค นอกจากนี้ สำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ ยังสามารถปรากฏร่วมกับหน่วยคำเติม “ความ” ซึ่งมักจะอยู่ ด้านหน้าของสำนวนที่มีคำว่า ใจ อยู่ในตำแหน่งที่สอง โดยเฉพาะในกรณีที่ ใจ ทำหน้าที่เป็น คำกริยา เมื่อนำหน่วยคำเติม “ความ” มาเติมด้านหน้า จะทำให้ชนิดของคำเปลี่ยนจากคำกริยา เป็นคำนาม ส่งผลให้หน้าที่ของสำนวนเปลี่ยนจากส่วนขยายหรือภาคแสดงของประโยคไปเป็น ประธานหรือกรรมของประโยคได้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบความแตกต่างด้านโครงสร้างของสำนวนระหว่างสำนวนภาษา อินโดนีเซียที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ โดยสำนวนในภาษาอินโดนีเซีย มีความยืดหยุ่นมากกว่า เนื่องจากสามารถแทรกคำบางคำระหว่างองค์ประกอบของสำนวน และสามารถเติมด้วยหน่วยคำเติมต่าง ๆ ได้ ในขณะที่สำนวนภาษาไทยไม่สามารถแทรกคำระหว่าง องค์ประกอบของสำนวนแต่สามารถเติมหน่วยคำเติมไว้ด้านหน้าของสำนวนได้ ความแตกต่างนี้ เป็นผลมาจากที่ภาษาอินโดนีเซียจัดอยู่ในกลุ่มภาษารูปคำติดต่อ (agglutinative language) (Parera, 1991, p.141) ขณะที่ภาษาไทยจัดอยู่ในกลุ่มภาษาคำโดด (isolative language) (Hennequin, 2021, pp.119-144)

การวิเคราะห์ความหมายและโลกทัศน์จากสำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ ในภาษาอินโดนีเซีย และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ พบว่า คำว่า ใจ มีความหมายหลากหลาย ได้แก่ 1. ศูนย์กลาง ของความรู้สึก 2. สิ่งที่ใช้ในการพิจารณาหรือตัดสินใจ 3. ภาชนะ 4. สิ่งที่สามารถเปลี่ยนสภาพได้ และ 5. การแสดงออกทางร่างกายและความสัมพันธ์ทางสังคม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ กับสำนวน ภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. สำนวนที่มีองค์ประกอบของ สำนวนเหมือนกันและมีความหมายเหมือนกัน พบทั้งสิ้น 12 สำนวน 2. สำนวนที่มีองค์ประกอบ ของสำนวนเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน พบทั้งสิ้น 42 สำนวน และ 3. สำนวนที่มี องค์ประกอบของสำนวนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน พบทั้งสิ้น 25 สำนวน

สำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ มักแสดงถึง ธรรมชาติ ลักษณะ หรือคุณภาพของความรู้สึกของบุคคล โดยเฉพาะในภาษาไทย สำนวนที่มี คำว่า ใจ อยู่ในตำแหน่งแรกของสำนวน มักสะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิก ลักษณะนิสัย ความตั้งใจ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหัวใจของมนุษย์

การศึกษาเปรียบเทียบโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยผ่านสำนวนที่มีคำว่า hati ‘ใจ’ และ ใจ พบว่าชาวอินโดนีเซียและชาวไทยมีโลกทัศน์ที่สอดคล้องกันในด้านความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่าสังคมอินโดนีเซียและสังคมไทยต่างเป็นสังคมที่

อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ทั้งสองสังคมยังมีความตระหนักรู้และเข้าใจว่าอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์เช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซียและชาวไทยที่สะท้อนผ่านสำนวนภาษาอินโดนีเซียที่มีคำว่า hati 'ใจ' และสำนวนภาษาไทยที่มีคำว่า ใจ มีความเหมือนกันค่อนข้างมาก อันเป็นผลจากอิทธิพลของวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของทั้งสองประเทศ ซึ่งได้รับการหล่อหลอมผ่านปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม และศาสนา

การใช้สำนวนที่มีคำว่า hati 'ใจ' และ ใจ ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความสำคัญของการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความตระหนักรู้ในเรื่องของอารมณ์ การให้ความสำคัญกับความรู้สึก ศิลธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมเช่นกัน สำนวนเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรม รูปแบบการสื่อสาร และการรับรู้ต่ออารมณ์ในบริบททางสังคมของชาวอินโดนีเซียและชาวไทย อันแสดงให้เห็นว่าภาษาและสำนวนไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของค่านิยมและมุมมองของเจ้าของภาษาที่มีต่อวัฒนธรรมของตนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง/References

- ปริตต์ อรุณโอบษฐ์. (2563). ภาษาศาสตร์วัฒนธรรมในฐานะสหวิทยาการ: พัฒนาการและแนวทางการศึกษาในโลกตะวันตกและรัสเซีย. ใน จันทิมา อังคพนิชกิจ (บรรณาธิการ), *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2563* (น. 437-454). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. (2565). *รัก (จัง) ปักใจ*. กรุงเทพฯ: พับลิชชิ่ง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์.
- สมภพ เจ้าเก่า. (7 ตุลาคม 2551). สองใจ. *Bloggang*. <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=sompop&month=10-2008&date=07&group=16&gblog=24>
- อุมาริการ์. (2564). *ห้ามรักไม่ได้แล้ว*. เป็นหนึ่ง.
- ฮามัม สุปรียาดี. (2565). *อินโดนีเซียที่รัก เล่มที่ 1*. สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- Way'h. (2565). *Gunpowder กลิ่นก้นต์*. Sugar Beat.
- Bercabang. (n.d.). In *Wikikamus*. Retrieved July 3, 2024, from <https://id.wiktionary.org/wiki/bercabang>
- Hennequin, L. (2021). Signifying units in an isolating language the case of Thai. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakom University*, 21(1), 119-144. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jasu/article/view/250242>
- Matisoff, J. A. (1991). *Endangered languages of mainland Southeast Asia*. Berg.
- Supriyadi, H. (2010). *The meanings of Sanskrit loanwords in standard Thai and Javanese from socio-cultural perspective* [Doctoral dissertation]. Mahidol University.
- Ullmann, S. (1977). *Semantics: An introduction to the science of meaning*. Basil Blackwell.
- Chudori, L. S. (2022). *Laut bercerita* (edisi ke-39). Kepustakaan Populer Gramedia.
- Departemen Pendidikan Nasional. (2014). *Kamus besar bahasa Indonesia pusat bahasa* (edisi keempat). Penerbit PT Gramedia Pustaka Utama.
- Eka Kurniawan. (2022). *Cantik itu luka* (edisi ke-20). Gramedia Pustaka Utama.
- Iwan Simatupang. (2021). *Merahnya merah* (edisi ke-3). Indonesia Tera.
- Mufti, S. L. (2013). *Analisis kontrastif kanyouku ki dalam bahasa Jepang dan idiom hati dalam bahasa Indonesia* [Master's thesis]. Indonesia University of Education.
- Parera, J. D. (1991). *Kajian linguistik umum, historis komparatif, dan tipologi struktural*. Erlangga.
- Sara Wijayanto. (2020). *Wingit* (edisi ke-2). PT Gramedia.
- Trimastoyo. (2002). *Tipe-tipe idiom dalam bahasa Indonesia: Kajian sintaktis*. Gadjah Mada University Press.